POSUDOK – HABILITAČNÁ PRÁCA

MARIÁN LEJAVA

Ak posudzujeme profesionálny rast Mariána Lejavu v celku, musíme konštatovať hneď od začiatku jeho pozoruhodne produktívne pôsobenie (aj na slovenské pomery nie celkom bežné), a jeho dvojstrannú ambíciu dirigenta a skladateľa. Hudobná tradícia pozná - a hlavne v modernej dobe – mnoho svetových zjavov, ktorí prispeli k vývoju hudby rovnako skvelým pôsobením na poli kompozičnej i dirigentskej. Ich mená spomínať nemusíme, podstatné však bude pripomenúť, aké obrovské nároky kladie každá z oboch profesií na bedrá umelca v moderných časoch - a hlavne na umelca v slovenských pomeroch nedostatočne rozvinutého kultúrneho prostredia s nevyvinutými inštitucionálnymi a autorskoprávnymi podmienkami i celkovým kultúrno-politickým provizóriom.

Po oboznámení sa s dosiahnutými výsledkami Mariána Lejavu je vidieť súčasne i jeho slušnú produktivitu v rozmanitých žánroch (rovnako skladateľa i dirigenta), ako aj úsilie venovať pozornosť tvorivým kompozičným výkonom iných autorov, či už ako dirigent, alebo aranžér, ktorý demonštruje svoj názor a koncepciu.
V slovenských pomeroch to nie je ani bežné, ale ani obvyklé, aby sa i v tejto rovine prejavoval umelec, pre ktorého výkony v tejto oblasti nie sú sporadické. Nemyslím tým, že by ich cielene vyhľadával, ale realita ich predsa pred neho postavila a on im čelil, venoval im svoju skúsenosť, fantáziu a schopnosti. Musím konštatovať, že takéto profesionálne zameranie hudobníka svedčí o zjavnom úsilí uspieť v teréne súčasnej hudby, čo nie je len prejav vyspelého intelektu, ale aj pochopenia prostredia, v ktorom žije a pracuje.

V porovnaní s dirigentským *portfolio* by sa mohlo zdať, že ani nie 50 ročný Lejava má za sebou počtom nie veľmi rozsiahle dielo skladateľské. Zdanie klame – v jeho tvorbe nájdeme desiatky väčších skladieb netradičného inštrumentálneho obsadenia i orchestrálnych. Javí sa v nich ako človek, ktorý sa dobre orientuje v estetickej

džungli novej hudby, kde mnohí veľkí protagonisti sveta postmoderny často pripomínajú všelijaké kultové postavy akýchsi *Guru*, alebo mágov, zosobňujúcich nasledovaniahodný modernizmus raz lepšie, alebo aj horšie... prehľad Lejavových diel, ich obsah a koncepcie ukazujú, že v otázkach výberu a spracovania hudobného (stavebného) materiálu i organizácie celej hudobnej koncepcie, nejako exemplárne „neadoruje" určité postmoderné orientácie a modely, ale pracuje ako skladateľ s tým, čo pozná, čo sa naučil, čo mu prirodzene imponuje: vecne, funkčne, technicky poväčšine v optimálnych syntaktických vzťahoch s dobrým zmyslom pre potreby sadzobných zmien i riešenia proporcionálnej vyváženosti.

A je toho dosť, čo pozná: dedičstvo témbrovej, seriálnej, sonoristickej hudby, punktualizmu, bruitizmu, hypertrofického konštruktivizmu, pričom sa vie aj ironicky (alebo flegmaticky ?) držať tradičnej terminológie v kontrapunktických kombináciách. Obe predložené skladby jeho *portfolio* o tom svedčia dosť zreteľne. A aj keď je harmonicky trochu „rozstrapatený", (povedzme si otvorene, či to predsa nie je v súčasnej hudbe ten lepší prípad) je poznateľný v úsilí neupadnúť do motivicky – tematickej pasce (Vertigo), - a výsledok je dobrý. V jeho vedomí hrajú dosť výraznú úlohu husle (Herbsttag, taktiež sólové skladby, Vertigo), o čom svedčí aj jeho dirigentská inklinácia (nahrávky koncertov Szymanowskeho, Berga). Inštinkt mi hovorí, že je to možno prirodzená túžba po hľadaní nevyhranenej melodickej podstaty.

Myslím, že by predložená habilitačná práca Mariána Lejavu mala byť prijatá ako solídne svedectvo o dosť výnimočnom úsilí človeka, ktorý je zárukou zachovania umeleckej kvality na poli kompozičnej, dirigentskej, i pedagogickej. Sme malá krajina, musíme sa vo zvýšenej miere konečne pričiniť aj o to, aby v nej kvalitní odborníci nielen ostali a mohli profesijne rásť, ale dostali tiež adekvátny priestor pre vzdelávanie tých, čo prichádzajú po nás. A to hlavne v tej infraštruktúrnej a kultúrno-politickej mizérii, ktorá nás už dlho obklopuje...

Egon Krák

Bratislava 28.11.2024